

ЮВІЛЕЙНЕ ЗАСІДАННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СЕМІНАРУ

Микола ГОЛОВКО

20 березня 2002 р. відбулося 200-те, ювілейне, засідання республіканського науково-методичного семінару «Актуальні проблеми методики навчання фізики в середній та вищій школі», який понад 30 років діє при кафедрі методики викладання фізики Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова.

Виступаючи з нагоди ювілею, учасники березневого засідання говорили, що значення республіканського семінару для розвитку вітчизняної методичної науки важко переоцінити. Пригадуючи його перші засідання, професор О. І. Бугайов розповів про методистів, які стояли біля витоків семінару. Професор О. В. Сергєєв зазначив, що створення такого семінару було необхідністю часу, на яку вітчизняні методисти активно відгукнулися. Вітаючи учасників засідання з ювілеєм від імені кафедри загальної фізики НПУ ім. М. П. Драгоманова, її завідувач, член-кореспондент АПН, професор М. І. Шут підкреслив, що семінар має найдовшу історію серед подібних вітчизняних семінарів, а також указав на його важливе значення не лише для методичної, а й для фізичної науки.

Біля витоків республіканського семінару стоїть відомий учений у галузі методики викладання фізики, доктор педагогічних наук, професор О. І. Бугайов. Саме він очолював кафедру методики викладання фізики Київського державного педагогічного інституту, коли у жовтні 1968 р. розпочалися засідання семінару, поштовхом для створення якого стала реформа шкільної фізичної освіти. Щорічно відбувалося чотири-п'ять засідань, на яких обговорювалися актуальні проблеми методики викладання фізики.

Передумовою відкриття семінару була й потреба обміну багатим досвідом, а також широкої популяризації науково-методичних ідей. Логічним було й те, що такий семінар започаткувала саме кафедра методики викладання фізики Київського педагогічного інституту, оскільки вона традиційно відіграє провідну роль в організації методичних досліджень, підвищенні кваліфікації викладачів фізики й астрономії, удосконаленні процесу навчання фізики в середній та вищій школі.

Систематичні засідання семінару під назвою «Актуальні питання методики навчання фізики в середній школі» розпочалися у жовтні 1973 р. Керував роботою семінару в цей період Б. Ю. Миргородський, який обійняв

посаду завідувача кафедри методики викладання фізики після переходу О. І. Бугайова до Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП). На першому засіданні семінару, яке відбулося 17 жовтня 1973 р., було заслухано і обговорено три доповіді: 1) «Вивчення фізики в школах Народної республіки Болгарії» (доповідач Х. К. Вілчев, головний асистент Софійського університету); 2) «Випромінювання газового лазера в шкільному демонстраційному експерименті» (доповідач Ф. В. Старко, м. Луцьк); 3) «Теореми про середнє та їх використання у фізиці» (доповідач П. Я. Михайлик, Полтавський педагогічний інститут).

Серед перших доповідачів семінару були вчителі фізики й викладачі педагогічних інститутів: Н. А. Бабаєва, Л. Т. Горбунцова, М. М. Дідович, Н. Н. Дьоміна, Г. Ю. Ілляшенко, Л. Р. Калапуша, І. З. Ковальов, І. В. Малафеїк, М. Т. Мартинюк, Є. М. Мисечко, В. Г. Острицький, М. А. Рибак, А. М. Рogaля, М. Й. Розенберг, В. Ф. Савченко, А. Г. Склярів, С. І. Фролов, З. А. Шамро, Л. С. Шуригіна.

У першому списку присутніх на семінарі, який датується груднем 1975 р., записаний 31 учасник (викладачі фізики й методики викладання фізики педагогічних інститутів Вінниці, Житомира, Кіровограда, Києва, Полтави, Рівного, Сімферополя, Херсона, Чернігова; наукові співробітники УНДІПу; учителі шкіл Волині, Ужгорода, Чернігівщини).

Усього ж за роки діяльності семінару в його роботі взяли участь понад 5 тисяч працівників освіти та науковців. На засіданнях було заслухано й обговорено майже 650 доповідей з проблем методики викладання фізики.

Географія семінару надзвичайно широка. На ньому представлено більше 30 міст України та майже 35 міст близького й далекого зарубіжжя. Активними учасниками семінару були і є викладачі всіх вітчизняних педагогічних інститутів, а також технічних навчальних закладів та університетів; провідних педагогічних закладів Росії (Московський державний педагогічний інститут, Ворошиловоградський, Горно-Алтайський, Грозненський, Камчатський, Орський, Челябінський, Ярославський педагогічні інститути); Білорусії (Брестський, Вітебський, Могильовський); Вірменії (Єрванський педінститут); Грузії (Тбіліський педінститут); Казахстану (Казахський, Кзилординський, Петропавловський, Семіпалатинський, Цілиноградський педагогічні інститути); Киргизії (Пржевальський педінститут); Литви (Шяуляйський педінститут); Таджикистану (Кулябський педінститут); Туркменії (Туркменський педінститут); Узбекистану (Наманганський педінститут), а також представники навчальних закладів Болгарії, В'єтнаму, Куби, Німеччини. Своїм науковим доробком з учасниками семінару ділилися викладачі Софійського та Лейпцігського університетів, аспіранти з Куби.

Семінар став науковим горнилом для молодих учених, які згодом стали відомими методистами. Близько ста аспірантів та пошукачів, які активно працювали на семінарі, успішно захистили кандидатські дисертації.

Свої перші наукові результати доповідали на семінарі тодішні вчені-початківці: М. Т. Мартинюк, аспірант УНДП (перша доповідь 21 листопада 1973 р.) – нині доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фізики та методики викладання фізики Уманського державного педагогічного університету; А. І. Павленко, асистент кафедри фізики Запорізького державного університету (перша доповідь 27 травня 1981 р.) – нині доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання фізики Запорізького обласного інституту вдосконалення вчителів; Б. Є. Будний, аспірант УНДП (перша доповідь 17 жовтня 1984 р.) – нині доктор педагогічних наук, професор кафедри фізики та методики викладання фізики Тернопільського державного педагогічного університету.

На семінарі неодноразово доповідалися й обговорювалися наукові результати докторських дисертацій, захищених протягом останнього десятиріччя. Серед них відзначимо роботи Б. Є. Будного, С. П. Величка, О. І. Ляшенка, М. Т. Мартинюка, А. І. Павленка, М. І. Садового.

З 1980 р. незмінним керівником семінару є завідувач кафедри методики викладання фізики НПУ ім. М. П. Драгоманова, професор Є. В. Коршак. У 80-ті роки зростає актуальність семінару, розширюється коло питань, які обговорюються на ньому, окреслюються основні напрямки роботи, а саме:

- удосконалення методики й техніки шкільного фізичного експерименту (доповідачі С. П. Величко, О. І. Жила, В. Ю. Кліх, А. М. Рogaля, В. Ф. Савченко, В. М. Сисоєв, М. Я. Молотков, М. Г. Цілінко);
- удосконалення системи підготовки вчителів фізики в педагогічних вищих навчальних закладах (Є. В. Коршак, М. І. Ярославський);
- сучасний урок фізики та вимоги до нього (Є. В. Коршак, М. І. Розенберг);
- контроль знань учнів із фізики (Г. М. Гайдучок, Є. В. Коршак, А. М. Федорченко);
- розвиток творчих здібностей учнів під час навчання фізики (А. А. Давидьон, М. П. Туров);
- проблеми сучасних підручників та посібників із фізики (О. І. Бугайов, Є. В. Коршак, О. І. Ляшенко, В. Ф. Савченко, В. В. Смолянець, С. М. Пастушенко);
- використання ЕОМ під час навчання фізики (М. Г. Левінська, О. Ю. Коновалов та ін.);

- самостійна робота учнів та студентів з фізики (Г. П. Половина, В. С. Кузнецов);
- історичні аспекти фізики та методики викладання фізики (Г. Г. Кордун, І. М. Лучків, В. М. Мацюк, О. В. Школа, О. В. Сергєєв);
- методика введення основних фізичних понять (Л. Р. Калапуша, О. І. Ляшенко, Є. М. Мисечко);
- проблеми методики розв'язування задач з фізики (М. А. Лузан, В. Л. Манакін, М. Т. Мартинюк, Є. М. Мисечко, А. І. Павленко, А. І. Шапіро);
- досвід навчання фізики у зарубіжних країнах (Є. В. Коршак, І. М. Лучків, А. М. Сабо).

За результатами обговорення доповідей семінар приймав рішення про теоретичну й практичну значимість проведених досліджень, методичних розробок і фізичного обладнання, а також рекомендував доповіді до публікації у методичних збірниках.

Результатом спільної роботи учасників семінару стали програми спецкурсів, навчальні посібники, практикуми з розв'язування задач, методичні вказівки тощо.

Семінар допомагав факультету підвищення кваліфікації, координуючи науково-методичні дослідження.

За кількістю зроблених доповідей найактивнішими учасниками семінару стали: Є. В. Коршак (Київ) і В. Ф. Савченко (Чернігів), які зробили понад 20 доповідей кожний; А. А. Давидьон (Чернігів), Л. Р. Калапуша (Луцьк), В. Ю. Кліх (Житомир), М. Я. Молотков (Хмельницьк), І. А. Попикін (Харків), М. Г. Цілінко (Житомир), А. І. Шапіро (Київ) зробили понад 10 доповідей. Неодноразово доповідали на семінарі П. С. Атаманчук, О. І. Бугайов, Б. Є. Будний, С. П. Величко, М. Ф. Вознюк, В. М. Двораківський, М. М. Дідович, І. З. Ковальов, О. І. Ляшенко, В. Г. Нижник, В. І. Савченко, М. І. Шут та багато інших.

З метою обміну методичним досвідом організовувалися виїзні засідання семінару в Луцьку (1988, 1990), Бердянську, Мелітополі (1991) та Чернігові (1993).

Семінар завжди орієнтувався на потреби сучасної середньої та вищої школи, помітно впливаючи на розвиток вітчизняної освіти. На засіданнях заслуховувалися і детально обговорювалися: концепція вищої педагогічної освіти (доповідач професор Є. В. Коршак); концепція сучасного шкільного курсу фізики і перехідні програми з фізики та їх запровадження в практику роботи школи (доповідач професор О. І. Бугайов); проблеми удосконалення контролю знань (доповідач професор Є. В. Коршак); розвиток навчального

фізичного експерименту в умовах диференційованого вивчення фізики в середній школі (доповідач професор В. Ф. Савченко).

У 1992–1994 рр. співкерівником семінару був професор Київського педагогічного інституту Г. Г. Кордун, фахівець з історії фізичної науки. Тематика семінару розширилася (семінар з актуальних проблем методики навчання фізики було об'єднано із семінаром з проблем історії науки), учасникам пропонувалося подавати доповіді та повідомлення про становлення й розвиток фізичної науки з акцентуванням уваги на розвитку фізики в окремих регіонах, вітчизняних науково-дослідних та вищих навчальних закладах.

З 1994 р. на семінарі обговорюються проблеми створення посібників і підручників з фізики (доповідачі професор О. І. Бугайов, доцент С. М. Пастушенко). Результати пошукової роботи в цьому напрямку систематично доповідалися на засіданнях. Уточнювалися структура, зміст, обсяг матеріалу підручників з фізики для середньої школи, авторами яких є активні учасники семінару О. І. Бугайов, Є. В. Коршак, О. І. Ляшенко, М. Т. Мартинюк, В. Ф. Савченко, В. В. Смолянець.

Важливу роль відіграв семінар у становленні науково-методичного журналу «Фізика та астрономія в школі». У 1991 р. на черговому засіданні порушується питання про створення методичного журналу на принципово нових засадах (О. І. Бугайов, В. Ф. Савченко). Семінар приймає рішення про підготовку кошторису на початок видання, розробку питань фінансування й подання пропозиції до Міністерства освіти та Кабінету Міністрів. До проблеми створення журналу семінар повертався неодноразово. У грудні 1991 р. обговорювалися його концепція і зміст. У зв'язку з фінансовими труднощами реалізувати цей важливий проект удалося лише в 1995 р.

Учасники семінару стали не лише активними дописувачами журналу «Фізика та астрономія в школі», а й увійшли до складу його редакційної колегії, яку очолив керівник семінару, завідувач кафедри методики викладання фізики НПУ ім. М. П. Драгоманова професор Є. В. Коршак.

Сьогодні журнал є одним з провідних фахових видань із теорії й методики навчання фізики, в якому публікують результати своїх досліджень учителі-практики, аспіранти, докторанти, викладачі вищих навчальних закладів. За останні роки зросла популярність журналу, і, відповідно, його тираж та періодичність видання.

На семінарі обговорюються проблеми розвитку сучасної фізичної освіти, переходу на 12-бальну систему оцінювання знань учнів з фізики, проблеми сучасних підручників з фізики, запровадження інформаційних технологій навчання фізики; особливості підготовки вчителя фізики та астрономії у

сучасних умовах, вивчення та впровадження передового педагогічного досвіду.

Високий науковий рівень семінару забезпечують постійні його учасники, відомі фахівці-методисти, члени спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій з теорії та методики навчання фізики в Національному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова: професори О. І. Бугайов, Є. В. Коршак, О. І. Ляшенко, О. В. Сергєєв; член-кореспондент АПН, професор М. І. Шут; а також професори педагогічних університетів, завідувачі кафедр методики викладання фізики П. С. Атаманчук, Б. Є. Будний, С. П. Величко, М. Т. Мартинюк, В. Ф. Савченко, В. І. Тищук, А. І. Павленко.

За довгі роки плідної роботи семінар став потужним науково-методичним центром, який об'єднав учителів фізики середньої школи, аспірантів і докторантів, викладачів вищих навчальних закладів, провідних фахівців науково-дослідних установ і відіграє важливу роль у розвитку вітчизняної методичної думки.